

Sbírka soudních rozhodnutí

ROZSUDEK SOUDNÍHO DVORA (pátého senátu)

27. dubna 2017*

„Kasační opravný prostředek — Kartelové dohody — Evropské trhy s cínovými stabilizátory a s tepelnými stabilizátory ESBO/esterů — Stanovení cen, rozdělení trhů a výměna citlivých obchodních informací — Přičtení k tíži mateřské společnosti odpovědnosti za protiprávní jednání dceřiných společností — Nařízení (ES) č. 1/2003 — Článek 25 odst. 1 — Promlčení v oblasti ukládání sankcí vůči dceřiným společnostem — Účinky na právní postavení mateřské společnosti“

Ve věci C-516/15 P,

jejímž předmětem je kasační opravný prostředek na základě článku 56 statutu Soudního dvora Evropské unie, podaný dne 24. září 2015,

Akzo Nobel NV, se sídlem v Amsterdamu (Nizozemsko),

Akzo Nobel Chemicals GmbH, se sídlem v Dürenu (Německo),

Akzo Nobel Chemicals BV, se sídlem v Amersfoortu (Nizozemsko),

zastoupené C. Swaakem a R. Wesselingem, advocaten,

účastnice řízení podávající kasační opravný prostředek (navrhovatelky),

přičemž dalšími účastnicemi řízení jsou:

Akcros Chemicals Ltd, se sídlem ve Warwickshire (Spojené království),

žalobkyně v prvním stupni,

Evropská komise, zastoupená V. Bottkou a P. Rossim, jako zmocněnci,

žalovaná v prvním stupni,

SOUDNÍ DVŮR (pátý senát),

ve složení J. L. da Cruz Vilaça (zpravodaj), předseda senátu, M. Berger, A. Borg Barthet, E. Levits a F. Biltgen, soudci,

generální advokát: N. Wahl,

vedoucí soudní kanceláře: A. Calot Escobar,

s přihlédnutím k písemné části řízení,

* Jednací jazyk: angličtina.

po vyslechnutí stanoviska generálního advokáta na jednání konaném dne 21. prosince 2016,
vydává tento

Rozsudek

- 1 Svým kasačním opravným prostředkem se Akzo Nobel NV, Akzo Nobel Chemicals GmbH a Akzo Nobel Chemicals BV domáhají zrušení rozsudku Tribunálu Evropské unie ze dne 15. července 2015, Akzo Nobel a další v. Komise (T-47/10, dále jen „napadený rozsudek“, EU:T:2015:506), kterým pouze částečně vyhověl jejich žalobám na neplatnost rozhodnutí Komise C (2009) 8682 final ze dne 11. listopadu 2009 v řízení podle článku 81 ES a článku 53 Dohody o EHP (věc COMP/38589 – Tepelné stabilizátory) (dále jen „sporné rozhodnutí“), a podpůrně snížení výše pokut, které jim byly uloženy.

Právní rámec

- 2 Článek 7 nařízení Rady (ES) č. 1/2003 ze dne 16. prosince 2002 o provádění pravidel hospodářské soutěže stanovených v člancích 81 a 82 [ES] (Úř. věst. 2003, L 1, s. 1), nadepsaný „Zjištění a ukončení protiprávního jednání“, v odstavci 1 stanoví:

„Pokud Komise na základě stížnosti nebo z vlastního podnětu zjistí jednání v rozporu s články 81 nebo 82 [ES], může svým rozhodnutím nařídit, aby dotyčné podniky a sdružení podniků takové protiprávní jednání ukončily. [...] Pokud má na tom Komise oprávněný zájem, může rovněž konstatovat, že došlo k protiprávnímu jednání v minulosti.“

- 3 Článek 23 tohoto nařízení, nadepsaný „Pokuty“, v odstavci 2 uvádí:

„Komise může rozhodnutím uložit podnikům a sdružením podniků pokuty, pokud úmyslně nebo z nedbalosti:

- a) se dopouštějí jednání v rozporu s články 81 nebo 82 [ES] [...]

[...]“

- 4 Článek 25 uvedeného nařízení, nadepsaný „Promlčecí lhůty pro uložení sankcí“ stanoví v odstavcích 1 až 3:

„1. Pravomoci svěřené Komisi na základě [článku 23] se promlčují takto:

- a) po třech letech v případě porušení ustanovení týkajících se žádostí o informace nebo provedení kontroly;
- b) po pěti letech ve všech ostatních případech protiprávního jednání.

2. Lhůta začíná běžet dnem, kdy došlo k protiprávnímu jednání. V případě trvajících nebo opakovaného protiprávního jednání však začíná lhůta běžet dnem, kdy bylo ukončeno.

3. Každý úkon učiněný Komisí nebo orgánem pro hospodářskou soutěž členského státu za účelem šetření nebo postupu souvisejícího s protiprávním jednáním přerušuje promlčecí lhůtu pro uložení pokuty nebo penále. [...]“

Skutečnosti předcházející sporu

- 5 Skutečnosti předcházející sporu jsou vylíčeny v bodech 1 až 50 napadeného rozsudku. Z důvodů srozumitelnosti projednávané věci je třeba připomenout následující skutečnosti.
- 6 Komise se v napadeném rozhodnutí domnívala, že několik podniků porušilo článek 81 ES a článek 53 Dohody o Evropském hospodářském prostoru ze dne 2. května 1992 (Úř. věst. 1994, L 1. s. 3), když se na území pokrývajícím Evropský hospodářský prostor účastnilo dvou souborů protisoutěžních dohod a jednání ve vzájemné shodě, které se týkaly na jedné straně odvětví cínových stabilizátorů a na straně druhé odvětví epoxidového oleje ze sójových bobů a esterů (dále jen „odvětví ESBO/esterů“).
- 7 Podle článku 1 sporného rozhodnutí obě protiprávní jednání konstatovaná Komisí, která se týkala těchto dvou kategorií tepelných stabilizátorů, spočívala ve stanovení cen, rozdělení trhů prostřednictvím prodejních kvót, rozdělení zákazníků a výměně citlivých obchodních informací, zvláště o zákaznících, výrobě a tržbách.
- 8 V napadeném rozhodnutí je uvedeno, že se dotyčné podniky účastnily těchto protiprávních jednání v průběhu různých období od 24. února 1987 do 21. března 2000 v případě cínových stabilizátorů a od 11. září 1991 do 22. března 2000 v případě odvětví ESBO/esterů.
- 9 Sporné rozhodnutí bylo určeno, pokud jde o jednotlivá protiprávní jednání, 20 společností, které se buďto účastnily dotyčných protiprávních jednání přímo, nebo jim byla odpovědnost přičtena jako mateřským společností.
- 10 Pokud jde o přičtení odpovědnosti za protiprávní jednání, článek 1 sporného rozhodnutí činí společnost Akzo Nobel, Akzo Nobel Chemicals GmbH a Akcros Chemicals Ltd odpovědnými za jejich účast na protiprávním jednání týkajícím se cínových stabilizátorů od 24. února 1987 do 21. března 2000, pokud jde o společnost Akzo Nobel, od 24. února 1987 do 28. června 1993, pokud jde o společnost Akzo Nobel Chemicals GmbH, a od 28. června 1993 do 21. března 2000, pokud jde o společnost Akcros Chemicals.
- 11 Stejně tak článek 1 sporného rozhodnutí činí společnost Akzo Nobel, Akzo Nobel Chemicals BV a Akcros Chemicals odpovědnými za jejich účast na protiprávním jednání týkajícího se odvětví ESBO/esterů, od 11. září 1991 do 22. března 2000, pokud jde o společnost Akzo Nobel, od 11. září 1991 do 28. června 1993, pokud jde o společnost Akzo Nobel Chemicals BV, a od 28. června 1993 do 22. března 2000, pokud jde o společnost Akcros Chemicals.
- 12 Kromě toho byla účast společností Akzo Nobel, Akzo Nobel Chemicals GmbH, Akzo Nobel Chemicals BV a Akcros Chemicals na protiprávních jednáních Komisí rozdělena do tří různých období protiprávního jednání.
- 13 Co se týče období protiprávního jednání před 28. červnem 1993 (dále jen „první období protiprávního jednání“), Komise měla za to, že se protiprávních jednání přímo účastnily společnosti stoprocentně nepřímo vlastněné společností Akzo NV, která se přeměnila na společnost Akzo Nobel, totiž společnosti Akzo Nobel Chemicals GmbH, pro protiprávní jednání týkající se cínových stabilizátorů, a Akzo Nobel Chemicals BV, pro protiprávní jednání týkající se odvětví ESBO/esterů.
- 14 Pro druhé období protiprávního jednání, období od 28. června 1993 do 2. října 1998, Komise měla za to, že přímým účastníkem protiprávních jednání bylo sdružení Akcros Chemicals, které soustředilo činnosti výroby a prodeje tepelných stabilizátorů skupiny Akzo a nemělo vlastní právní subjektivitu.

- 15 Pro třetí období protiprávního jednání, období od 2. října 1998 do 21. března 2000 v případě cínových stabilizátorů a období od 2. října 1998 do 22. března 2000 v případě odvětví ESBO/esterů, Komise měla za to, že se Akcros Chemicals, která vstřebala činnost sdružení Akcros Chemicals, přímo podílela na protiprávních jednáních.
- 16 Společnosti Akzo Nobel byla tedy ve sporném rozhodnutí přičtena odpovědnost, jako zastřešující společnosti skupiny společností, z nichž se některé přímo účastnily kartelových dohod, za celou dobu trvání protiprávního jednání, tedy od 24. února 1987 do 22. března 2000.

- 17 Pokud jde o přičtení pokut, článek 2 sporného rozhodnutí zní:

„Z důvodu [protiprávního jednání] [na trhu] cínových stabilizátorů [...] se ukládají tyto pokuty:

[...]

- 4) [Akzo Nobel], [Akzo Nobel Chemicals GmbH] a [Akcros Chemicals] uhradí nerozdílně 1 580 000 eur;

[...]

- 6) [Akzo Nobel] a [Akzo Nobel Chemicals GmbH] uhradí nerozdílně 9 820 000 eur;

- 7) [Akzo Nobel] uhradí 1 432 700 eur;

[...]

Z důvodu [protiprávního jednání] v odvětví [(ESBO)/esterů] se ukládají tyto pokuty:

[...]

- 21) [Akzo Nobel], [Akzo Nobel Chemicals BV] a [Akcros Chemicals] uhradí nerozdílně 2 033 000 eur;

[...]

- 23) [Akzo Nobel] a [Akzo Nobel Chemicals BV] uhradí nerozdílně 3 467 000 eur;

- 24) [Akzo Nobel] uhradí 2 215 303 eur [...]"

- 18 Rozhodnutím Komise ze dne 30. června 2011 bylo sporné rozhodnutí změněno tím, že bylo určeno společnostem Akzo Nobel a Akcros Chemicals (dále jen „pozměňující rozhodnutí“).

- 19 V prvním bodě odůvodnění pozměňujícího rozhodnutí Komise připomněla, že ve sporném rozhodnutí uložila pokuty společnostem Akzo Nobel a Akcros „společně a nerozdílně“ se společnostmi Elementis plc, Elementis Holdings Limited a Elementis Services Limited.

- 20 Ve druhém bodě odůvodnění pozměňujícího rozhodnutí Komise uvedla, že v návaznosti na vydání rozsudku ze dne 29. března 2011, ArcelorMittal Luxembourg v. Komise a Komise v. ArcelorMittal Luxembourg a další (C-201/09 P a C-216/09 P, EU:C:2011:190), rozhodla o zrušení sporného rozhodnutí v rozsahu, v němž bylo určeno mimo jiné společnostem Elementis a Elementis Holdings Limited.

- 21 Komise proto změnila sporné rozhodnutí v rozsahu, v němž bylo určeno společnostem Akzo Nobel a Akcros Chemicals, v rozsahu, v němž byly činěny nerozdílně odpovědnými za uložené pokuty s Elementis.

- 22 Akzo Nobel a Akcros Chemicals podaly návrhem došlým kanceláři Tribunálu dne 12. září 2011 žalobu proti pozměňujícímu rozhodnutí. Toto pozměňující rozhodnutí bylo zrušeno rozsudkem ze dne 15. července 2015, Akzo Nobel a Akcros Chemicals v. Komise (T-485/11, EU:T:2015:517).

Řízení před Tribunálem a napadený rozsudek

- 23 Návrhem došlým kanceláři Tribunálu dne 27. ledna 2010 Akzo Nobel, Akzo Nobel Chemicals GmbH, Akzo Nobel Chemicals BV a Akcros Chemicals navrhly zrušení sporného rozhodnutí a podpůrně snížení výše pokut, které jim byly uloženy.
- 24 Na podporu svých žalob navrhovatelky předložily pět žalobních důvodů, z nichž první vycházel z porušení pravidel promlčení. V rámci první části prvního žalobního důvodu, vycházejícího z porušení čl. 25 odst. 1 písm. b) nařízení č. 1/2003, navrhovatelky tvrdily, že Komise již nemohla od 28. června 1998 zasáhnout vůči společnostem Akzo Nobel Chemicals GmbH a Akzo Nobel Chemicals BV, jelikož tyto společnosti ukončily svou účast na protiprávních jednáních dne 28. června 1993. Z toho důvodu nebylo těmto společnostem ani společnostem Akzo Nobel jakožto mateřské společnosti uvedených společností možno přičíst žádnou odpovědnost, pro první období protiprávního jednání.
- 25 Napadeným rozsudkem Tribunál zrušil z důvodu promlčení čl. 2 body 4, 6, 21 a 23 sporného rozhodnutí v rozsahu, v němž byly uloženy pokuty společnostem Akzo Nobel Chemicals GmbH a Akzo Nobel Chemicals BV z titulu prvního období protiprávního jednání, a ve zbývající části žalobu zamítl.

Návrhová žádání účastnic řízení

- 26 Navrhovatelky navrhují, aby Soudní dvůr:
- zrušil napadený rozsudek v rozsahu, v němž má za to, že odpovědnost za pokuty původně uložené společnostem Akzo Nobel Chemicals GmbH a Akzo Nobel Chemicals BV za jejich účast v protiprávních jednáních může být i po zrušení těchto pokut Tribunálem připsána společnosti Akzo Nobel;
 - zrušil sporné rozhodnutí v rozsahu, v němž jím byla shledána účast společností Akzo Nobel Chemicals GmbH a Akzo Nobel Chemicals BV v protiprávních jednáních, zejména jeho čl. 1 odst. 1 písm. b) a jeho čl. 1 odst. 2 písm. b);
 - zrušil sporné rozhodnutí v rozsahu, v němž připisuje odpovědnost či ukládá pokutu společnosti Akzo Nobel z důvodu protiprávního jednání společností Akzo Nobel Chemicals GmbH a Akzo Nobel Chemicals BV, zejména čl. 1 odst. 1 písm. a), pokud jde o období od 24. února 1987 do 28. června 1993, a čl. 1 odst. 2 písm. a), pokud jde o období od 11. září 1991 do 28. června 1993, nebo čl. 2 odst. 6 a 23;
 - podpůrně zrušil napadený rozsudek a vrátil věc Tribunálu a
 - uložil Komisi náhradu nákladů řízení.
- 27 Komise navrhuje, aby byl kasační opravný prostředek zamítnut a navrhovatelkám byla uložena náhrada nákladů řízení.

Ke kasačnímu opravnému prostředku

- 28 Svým jediným důvodem kasačního opravného prostředku navrhovatelky v podstatě Tribunálu vytýkají, že porušil pravidla v oblasti odpovědnosti mateřských společností za protiprávní jednání jejich dceřiných společností.

Argumentace účastnic řízení

- 29 Navrhovatelky uvádějí, že Soudní dvůr nedávno v rozsudku ze dne 17. září 2015, *Total v. Komise* (C-597/13 P, EU:C:2015:613), potvrdil, že pokud je odpovědnost mateřské společnosti zcela odvozena od odpovědnosti její dceřiné společnosti, odpovědnost mateřské společnosti nemůže přesahovat odpovědnost dceřiné společnosti. V takovém případě, pokud mateřská společnost podá žalobu mající stejný předmět jako žaloba podaná dceřinou společností, musí mít mateřská společnost prospěch z částečného nebo úplného zrušení pokuty uložené dceřiné společnosti.
- 30 Zrušení pokut uložených společností Akzo Nobel Chemicals GmbH a Akzo Nobel Chemicals BV by tedy mělo přivodit zrušení pokuty uložené společnosti Akzo Nobel jakožto mateřské společnosti za první období protiprávního jednání, jelikož jí tato pokuta byla uložena pouze z důvodu přímé účasti jejích dceřiných společností na protiprávních jednáních. Odpovědnost společnosti Akzo Nobel tedy byla čistě odvozena od odpovědnosti jejích dceřiných společností ve smyslu rozsudku ze dne 22. ledna 2013, *Komise v. Tomkins* (C-286/11 P, EU:C:2013:29).
- 31 V tomto ohledu zdůrazňují, že zásada, podle které odpovědnost mateřské společnosti nemůže přesáhnout odpovědnost její dceřiné společnosti, byla patrně ignorována v rozsudcích ze dne 26. listopadu 2013, *Kendrion v. Komise* (C-50/12 P, EU:C:2013:771), a ze dne 30. dubna 2014, *FLSmidth v. Komise* (C-238/12 P, EU:C:2014:284). Obecně však úvahy Soudního dvora spočívají na předpokladu, podle kterého v případě, kdy je odpovědnost mateřské společnosti čistě odvozena od jednání, jichž se dopustila její dceřiná společnost, by zachování pro mateřskou společnost vyšší částky pokuty, než je ta, kterou je nakonec povinna zaplatit její dceřiná společnost, znamenalo uložení pokuty ve výši, pro kterou neexistuje žádný právní základ.
- 32 Navrhovatelky se domnívají, že uplatnění zásady, podle které odpovědnost mateřské společnosti nemůže přesáhnout odpovědnost její dceřiné společnosti, je v projednávané věci relevantní, jelikož zrušení pokut uložených společností Akzo Nobel Chemicals GmbH a Akzo Nobel Chemicals BV s sebou mělo přinést zrušení celého sporného rozhodnutí, pokud jde o tyto dvě společnosti.
- 33 V tomto kontextu navrhovatelky uvádějí, že po vydání rozsudku ze dne 29. března 2011, *ArcelorMittal Luxembourg v. Komise a Komise v. ArcelorMittal Luxembourg a další* (C-201/09 P a C-216/09 P, EU:C:2011:190), Komise čelila skutečnosti, že již nemohla uložit pokutu *Elementis* a *Ciba/BASF* z důvodu promlčení. Jak vyplynulo z pozměňujícího rozhodnutí, Komise tedy nejen zrušila pokuty, nýbrž i změnila konstatování jakékoli účasti těchto podniků na protiprávních jednáních.
- 34 Podle zásady rovného zacházení a při vyvození všech důsledků z napadeného rozsudku, ve smyslu čl. 266 prvního pododstavce SFEU, Komise měla přijmout tentýž přístup vůči společnostem Akzo Nobel Chemicals GmbH a Akzo Nobel Chemicals BV. Kromě toho, ačkoli článek 7 nařízení č. 1/2003 vyžaduje, aby Komise měla oprávněný zájem na tomto typu konstatování, Komise v projednávané věci neodůvodňuje zájem v tomto smyslu.
- 35 Komise uvádí, že jediný důvod vznesený navrhovatelkami musí být odmítnut.

Závěry Soudního dvora

K přípustnosti

- 36 Pokud jde o výhrady navrhovatelek vycházející zaprvé z porušení zásady rovného zacházení Komisí a zadruhé z nedostatku oprávněného zájmu, ve smyslu čl. 7 odst. 1 poslední věty nařízení č. 1/2003, jež může odůvodnit konstatování, podle kterého se Akzo Nobel Chemicals GmbH a Akzo Nobel Chemicals BV podílely na dotčených protiprávních jednáních, ze zkoumání spisu předloženého Soudnímu dvoru vyplývá, že tyto výhrady nebyly předloženy v prvním stupni.
- 37 Navrhovatelky se totiž omezily na to, že před Tribunálem tvrdily, že vzhledem k uplynutí promlčecí lhůty, pokud jde o společnosti Akzo Nobel Chemicals GmbH a Akzo Nobel Chemicals BV, nelze konstatovat žádnou jejich odpovědnost.
- 38 Z ustálené judikatury vyplývá, že umožnit účastníku řízení, aby vznesl důvody a argumenty, které nevznesl před Tribunálem, poprvé až před Soudním dvorem, by znamenalo umožnit mu, aby předložil Soudnímu dvoru, jehož pravomoc je v rámci kasačního opravného prostředku omezena, spor v širším rozsahu, než v jakém jej projednával Tribunál. V rámci kasačního opravného prostředku je tedy pravomoc Soudního dvora omezena na přezkum posouzení žalobních důvodů a argumentů Tribunálem, které byly před ním projednány (viz mimo jiné rozsudek ze dne 22. října 2015, AC-Treuhand v. Komise, C-194/14 P, EU:C:2015:717, bod 54).
- 39 Výhrady takto formulované navrhovatelkami musí být tudíž odmítnuty jako nepřípustné.

K věci samé

- 40 Napadeným rozsudkem Tribunál vyhověl argumentaci navrhovatelek v rozsahu, v němž tvrdily, že čl. 25 odst. 1 písm. b) nařízení č. 1/2003 brání tomu, aby Komise uložila pokuty společností Akzo Nobel Chemicals GmbH a Akzo Nobel Chemicals BV. Tribunál z důvodu promlčení zrušil čl. 2 body 4, 6, 21 a 23 sporného rozhodnutí v rozsahu, v němž byly pokuty těmito společnostmi uloženy za první období protiprávního jednání.
- 41 V tomto ohledu Tribunál v podstatě uvedl, v bodech 121, 123 a 124 napadeného rozsudku, že první úkony Komise týkající se vyšetřování nebo stíhání protiprávních jednání, ve smyslu čl. 25 odst. 3 nařízení č. 1/2003, byly učiněny na počátku roku 2003, a tedy po promlčení, pro společnosti Akzo Nobel Chemicals GmbH a Akzo Nobel Chemicals BV, pětileté lhůty stanovené v čl. 25 odst. 1 písm. b) tohoto nařízení, jelikož uvedené společnosti ukončily svou účast na kartelových dohodách dne 28. června 1993.
- 42 Naproti tomu se Tribunál v bodech 125 a 126 napadeného rozsudku v podstatě domníval, že i když promlčení může být uplatněno společnostmi Akzo Nobel Chemicals GmbH a Akzo Nobel Chemicals BV a má za následek to, že se vyhnou sankcím, nemá vliv na odpovědnost jejich mateřské společnosti, pokud jde o první období protiprávního jednání.
- 43 Konkrétně Tribunál v bodě 126 napadeného rozsudku rozhodl, že „pouhá skutečnost, že uplynutí promlčecí lhůty jde ku prospěchu dceřiné společnosti skupiny společností ve smyslu hospodářské jednotky, nevede k tomu, že by byla zpochybněna odpovědnost mateřské společnosti a že by bylo zabráněno jejímu stíhání“.
- 44 Navrhovatelky zejména popírají opodstatněnost těchto úvah Tribunálu.

- 45 Je proto třeba zkoumat, zda promlčení pravomoci Komise uložit sankce společností Akzo Nobel Chemicals GmbH a Akzo Nobel Chemicals BV bránilo, na rozdíl od závěru, ke kterému Tribunál došel v bodě 126 napadeného rozsudku, konstatování odpovědnosti společnosti Akzo Nobel, pokud jde o první období protiprávního jednání.
- 46 V tomto ohledu je třeba zaprvé uvést, že autoři Smluv zvolili možnost použít pojem podnik pro označení osoby, která porušila právo hospodářské soutěže a může být sankcionována na základě článků 81 ES a 82 ES, nyní 101 SFEU a 102 SFEU (rozsudek ze dne 18. července 2013, Schindler Holding a další v. Komise, C-501/11 P, EU:C:2013:522, bod 102).
- 47 Z judikatury Soudního dvora vyplývá, že unijní právo v oblasti hospodářské soutěže se vztahuje na činnosti podniků a pojem „podnik“ zahrnuje jakoukoli jednotku vykonávající hospodářskou činnost nezávisle na právním postavení této jednotky a způsobu jejího financování (rozsudek ze dne 11. prosince 2007, ETI a další, C-280/06, EU:C:2007:775, bod 38).
- 48 Soudní dvůr rovněž upřesnil, že pojem „podnik“ musí být v tomto kontextu chápán jako pojem označující hospodářskou jednotku, i když z právního hlediska je tato hospodářská jednotka složena z více fyzických nebo právnických osob (rozsudek ze dne 20. ledna 2011, General Química a další v. Komise, C-90/09 P, EU:C:2011:21, bod 35).
- 49 Pokud taková hospodářská jednotka poruší pravidla hospodářské soutěže, přísluší jí, aby za toto protiprávní jednání nesla odpovědnost na základě zásady osobní odpovědnosti (rozsudek ze dne 29. března 2011, ArcelorMittal Luxembourg v. Komise a Komise v. ArcelorMittal Luxembourg a další, C-201/09 P a C-216/09 P, EU:C:2011:190, bod 95).
- 50 Zadruhé porušení unijního práva hospodářské soutěže musí být jednoznačně přičteno právnické osobě, které mohou být pokuty uloženy a které musí být určeno oznámení námitek (v tomto smyslu viz rozsudek ze dne 10. září 2009, Akzo Nobel a další v. Komise, C-97/08 P, EU:C:2009:536, bod 57).
- 51 Ani čl. 23 odst. 2 písm. a) nařízení č. 1/2003 ani judikatura neurčují, kterou právnickou nebo fyzickou osobu musí Komise činit odpovědnou za protiprávní jednání a potrestat ji uložením pokuty (v tomto smyslu viz rozsudek ze dne 11. července 2013, Team Relocations a další v. Komise, C-444/11 P, nezveřejněný, EU:C:2013:464, bod 159).
- 52 Naproti tomu podle ustálené judikatury Soudního dvora protiprávní chování dceřiné společnosti může být přičteno mateřské společnosti, zejména pokud tato dceřiná společnost, byť má vlastní právní subjektivitu, samostatně neurčuje své chování na trhu, ale v zásadě uplatňuje pokyny, které jí uděluje mateřská společnost, především s ohledem na hospodářské, organizační a právní vazby, které spojují tyto dva právní subjekty (v tomto smyslu viz rozsudky ze dne 14. července 1972, Imperial Chemical Industries v. Komise, 48/69, EU:C:1972:70, body 131 až 133; ze dne 25. října 1983, AEG-Telefunken v. Komise, 107/82, EU:C:1983:293, body 49 až 53; ze dne 11. července 2013, Team Relocations a další v. Komise, C-444/11 P, nezveřejněný, EU:C:2013:464, bod 157, jakož i ze dne 17. září 2015, Total v. Komise, C-597/13 P, EU:C:2015:613, bod 35).
- 53 Je tomu tak proto, že v takové situaci mateřská společnost a její dceřiná společnost tvoří součást téže hospodářské jednotky a tudíž tvoří jediný podnik ve smyslu unijního práva hospodářské soutěže (rozsudek ze dne 11. července 2013, Team Relocations a další v. Komise, C-444/11 P, nezveřejněný, EU:C:2013:464, bod 157).
- 54 V tomto bodě ve zvláštním případě, kdy mateřská společnost vlastní celý nebo téměř celý kapitál dceřiné společnosti, která porušila unijní pravidla hospodářské soutěže, existuje vyvratitelná domněnka, podle níž uvedená mateřská společnost skutečně vykonává rozhodující vliv na svou dceřinou společnost (v tomto smyslu viz rozsudek ze dne 26. listopadu 2013, Groupe Gascogne v. Komise, C-58/12 P, EU:C:2013:770, bod 38).

- 55 Taková domněnka, není-li vyvrácena, znamená to, že se skutečný výkon rozhodujícího vlivu ze strany mateřské společnosti na její dceřinou společnost považuje za prokázaný a opravňuje Komisi k tomu, aby shledala mateřskou společnost odpovědnou za jednání dceřiné společnosti, aniž by musela předložit nějaký další důkaz (v tomto smyslu viz rozsudek ze dne 16. června 2016, Evonik Degussa a AlzChem v. Komise, C-155/14 P, EU:C:2016:446, bod 30).
- 56 Zatřetí je třeba zdůraznit, že podle ustálené judikatury Soudního dvora mateřská společnost, které byla přičtena odpovědnost za protiprávní jednání její dceřiné společnosti, je osobně potrestána za porušení unijních pravidel hospodářské soutěže, o němž se má za to, že se ho dopustila sama, z důvodu rozhodujícího vlivu, který vykonávala na svou dceřinou společnost a který jí umožnil určovat chování této dceřiné společnosti na trhu (v tomto smyslu viz rozsudky ze dne 14. července 1972, Imperial Chemical Industries v. Komise, 48/69, EU:C:1972:70, body 140 a 141; ze dne 16. listopadu 2000, Metsä-Serla a další v. Komise, C-294/98 P, EU:C:2000:632, body 28 a 34; ze dne 26. listopadu 2013, Kendrion v. Komise, C-50/12 P, EU:C:2013:771, bod 55; ze dne 10. dubna 2014, Komise a další v. Siemens Österreich a další, C-231/11 P až C-233/11 P, EU:C:2014:256, bod 49, jakož i ze dne 8. května 2014, Bolloré v. Komise, C-414/12 P, nezveřejněný, EU:C:2014:301, bod 44).
- 57 Jak bylo připomenuto v bodě 49 tohoto rozsudku, spočívá unijní právo hospodářské soutěže na zásadě osobní odpovědnosti hospodářské jednotky, která se dopustila protiprávního jednání. Pokud je tedy mateřská společnost součástí této hospodářské jednotky, je tato mateřská společnost považována za společně a nerozdílně odpovědnou za spáchané protiprávní jednání spolu s ostatními právními osobami tvořícími tuto hospodářskou jednotku (v tomto smyslu viz rozsudek ze dne 10. září 2009, Akzo Nobel a další v. Komise, C-97/08 P, EU:C:2009:536, bod 77).
- 58 Proto se vztah solidarity existující mezi dvěma společnostmi tvořícími hospodářskou jednotku nemůže omezovat, pokud jde o placení pokuty, na formu záruky poskytované mateřskou společností k zajištění platby pokuty uložené dceřiné společnosti (v tomto smyslu viz rozsudky ze dne 26. listopadu 2013, Kendrion v. Komise, C-50/12 P, EU:C:2013:771, body 55 a 56, jakož i ze dne 19. června 2014, FLS Plast v. Komise, C-243/12 P, EU:C:2014:2006, bod 107).
- 59 Začtvrté podle judikatury Soudního dvora za předpokladu, že by odpovědnost mateřské společnosti vyplývala výlučně z přímé účasti její dceřiné společnosti na protiprávním jednání a kdy by tyto dvě společnosti podaly souběžné žaloby mající stejný předmět, Tribunál může, aniž by rozhodl *ultra petita*, zohlednit zrušení konstatování protiprávního jednání vůči dceřiné společnosti za určené období a souvztažně snížit částku pokuty uložené mateřské společnosti společně a nerozdílně s její dceřinou společností (v tomto smyslu viz rozsudek ze dne 22. ledna 2013, Komise v. Tomkins, C-286/11 P, EU:C:2013:29, body 34, 38, 39 a 49).
- 60 V tomto ohledu Soudní dvůr uvedl na jedné straně, že ke konstatování odpovědnosti jakéhokoli subjektu tvořícího hospodářskou jednotku je potřebné předložit důkaz toho, že unijní pravidla hospodářské soutěže porušil alespoň jeden subjekt a že je tato okolnost konstatována v rozhodnutí, které nabylo právní moci, a na straně druhé, že není relevantní důvod, ze kterého je konstatována neexistence protiprávního jednání dceřiné společnosti (v tomto smyslu viz rozsudek ze dne 22. ledna 2013, Komise v. Tomkins, C-286/11 P, EU:C:2013:29, body 37 a 38).
- 61 V tomto kontextu Soudní dvůr odkázal na zcela odvozenou povahu odpovědnosti mateřské společnosti vzniklé pouze z důvodu přímé účasti dceřiné společnosti na protiprávním jednání (v tomto smyslu viz rozsudek ze dne 22. ledna 2013, Komise v. Tomkins, C-286/11 P, EU:C:2013:29, body 34, 38, 43 a 49). V takovém případě má totiž odpovědnost mateřské společnosti původ v protiprávním jednání její dceřiné společnosti, která je mateřské společnosti přičtena vzhledem k hospodářské jednotce, kterou tyto společnosti tvoří. Odpovědnost mateřské společnosti tudíž nezbytně závisí na skutečnostech zakládajících uvedené protiprávní jednání spáchaných její dceřinou společností, se kterými je její odpovědnost neoddělitelně spjata.

- 62 Ze stejných důvodů Soudní dvůr upřesnil, že v situaci, kdy žádný faktor individuálně necharakterizuje jednání vytykané mateřské společnosti, musí snížení částky pokuty uložené dceřině společnosti solidárně s její mateřskou společností v zásadě být, pokud jsou splněny požadované procesní podmínky, rozšířeno na mateřskou společnost (v tomto smyslu viz rozsudek ze dne 17. září 2015, Total v. Komise, C-597/13 P, EU:C:2015:613, body 10, 37, 38, 41 a 44).
- 63 Zapáté z ustálené judikatury vyplývá, že k promlčení výkonu pravomoci Komise v oblasti ukládání sankcí může dojít, pokud jde o dceřinou společnost, přičemž v případě mateřské společnosti se takové promlčení neuplatní, a to i kdyby její odpovědnost byla plně založena na protiprávním jednání dceřině společnosti (v tomto smyslu viz rozsudek ze dne 29. března 2011, ArcelorMittal Luxembourg v. Komise a Komise v. ArcelorMittal Luxembourg a další, C-201/09 P a C-216/09 P, EU:C:2011:190, body 102, 103, 148 a 149).
- 64 V projednávané věci je nesporné, jak vyplývá z článku 1 sporného rozhodnutí, že se Akzo Nobel Chemicals GmbH a Akzo Nobel Chemicals BV přímo podílely na dotčených kartelových dohodách od 24. února 1987 do 28. června 1993, pokud jde o prvně uvedenou společnost, a od 11. září 1991 do 28. června 1993, v případě druhé uvedené společnosti.
- 65 Rovněž je nesporné, že během prvního období protiprávního jednání Akzo Nobel nepřímou vlastnila veškerý kapitál společností Akzo Nobel Chemicals GmbH a Akzo Nobel Chemicals BV, takže tyto tři společnosti tvořily v průběhu uvedeného období protiprávního jednání jeden a týž podnik ve smyslu unijního práva hospodářské soutěže.
- 66 Proto v souladu s judikaturou připomenutou v bodech 52 až 58 tohoto rozsudku, byla protiprávní jednání spáchaná společnostmi Akzo Nobel Chemicals GmbH a Akzo Nobel Chemicals BV během prvního období protiprávního jednání přičtena společnosti Akzo Nobel. Tato posledně uvedená společnost tím byla osobně potrestána za jednání proti unijním pravidlům hospodářské soutěže, ohledně nichž se mělo za to, že se jich během tohoto období sama dopustila.
- 67 Mimoto je v projednávané věci rovněž nesporné, že odpovědnost společnosti Akzo Nobel byla konstatována z důvodu její účasti na protiprávních jednáních po dobu všech tří období protiprávního jednání, totiž od 24. února 1987 do 21. března 2000, pokud jde o protiprávní jednání týkající se cínových stabilizátorů, a od 11. září 1991 do 22. března 2000, pokud jde o protiprávní jednání týkající se odvětví ESBO/esterů, jakožto zastřešující společnosti podniku Akzo, z nichž se různé právní subjekty, včetně společností Akzo Nobel Chemicals GmbH a Akzo Nobel Chemicals BV, přímo účastnily kartelových dohod.
- 68 V tomto ohledu je třeba uvést, že navrhovatelky před Tribunálem v prvním stupni tvrdily uplynutí promlčecí lhůty stanovené v čl. 25 odst. 1 písm. b) nařízení č. 1/2003 pouze vzhledem ke společnostem Akzo Nobel Chemicals GmbH a Akzo Nobel Chemicals BV, z důvodu, že tyto společnosti ukončily své protiprávní jednání dne 28. června 1993.
- 69 Jak bylo připomenuto v bodech 40 a 41 tohoto rozsudku, Tribunál vyhověl argumentaci navrhovatelek v prvním stupni a rozhodl, že pravomoc Komise uložit pokuty společnostem Akzo Nobel Chemicals GmbH a Akzo Nobel Chemicals BV byla promlčena.
- 70 Jak Tribunál v podstatě zdůraznil v bodech 125 a 126 napadeného rozsudku, skutečnost, že pravomoc Komise k uložení sankcí je promlčena podle čl. 25 odst. 1 písm. b) nařízení č. 1/2003, zajisté znamená, že žádná sankce již nemůže být uložena společností, u nichž došlo k promlčení.
- 71 Naproti tomu okolnost, že některým společnostem nemohou být uloženy sankce z důvodu promlčení, nebrání tomu, aby byla stíhána jiná společnost považovaná za zodpovědnou osobně a solidárně s nimi za stejná protiprávní jednání, u níž k promlčení nedošlo.

- 72 Na rozdíl od toho, co uvádějí navrhovatelky, okolnost, že odpovědnost společnosti Akzo Nobel za první období protiprávního jednání vyplývá výlučně z přímé účasti jejích dceřiných společností na kartelových dohodách, nemůže zpochybnit takový závěr.
- 73 Na jedné straně jsou totiž protisoutěžní jednání týkající se prvního období beztoho považována za jednání, kterých se dopustila samotná Akzo Nobel, neboť ve smyslu judikatury Unie tvořila spolu se společnostmi Akzo Nobel Chemicals GmbH a Akzo Nobel Chemicals BV hospodářskou jednotku.
- 74 Na druhé straně, jak v podstatě uvedl generální advokát v bodech 58 a 59 svého stanoviska, z judikatury Soudního dvora uvedené v bodě 62 tohoto rozsudku vyplývá, že faktory vlastní mateřské společnosti mohou odůvodnit to, že její odpovědnost a odpovědnost dceřiné společnosti se posoudí odlišně, i když odpovědnost první uvedené společnosti je založena výlučně na protiprávním jednání druhé uvedené společnosti.
- 75 O takový případ se jedná v projednávané věci, jelikož jak bylo uvedeno v bodě 67 tohoto rozsudku, Akzo Nobel se na rozdíl od společností Akzo Nobel Chemicals GmbH a Akzo Nobel Chemicals BV, které skončily svou účast na kartelových dohodách dne 28. června 1993, podílela na dotčených protiprávních jednáních i po tomto datu, až do 21. března 2000, pokud jde o protiprávní jednání týkající se odvětví cínových stabilizátorů, a do 22. března 2000, pokud jde o protiprávní jednání týkající se odvětví ESBO/esterů.
- 76 Vzhledem ke všem těmto úvahám je třeba dojít k závěru, že měl Tribunál v bodě 126 napadeného rozsudku právem za to, že promlčení pravomoci Komise uložit sankce společností Akzo Nobel Chemicals GmbH a Akzo Nobel Chemicals BV nebrání tomu, aby byla konstatována odpovědnost společnosti Akzo Nobel, co se týče prvního období protiprávního jednání.
- 77 Jediný důvod kasačního opravného prostředku je tedy třeba zčásti odmítnout jako nepřipustný a zčásti zamítnout jako neopodstatněný.
- 78 Ze všech předcházejících úvah vyplývá, že kasační opravný prostředek musí být zamítnut v plném rozsahu.

K nákladům řízení

- 79 Podle čl. 184 odst. 2 jednacího řádu Soudního dvora rozhodne Soudní dvůr o nákladech řízení, není-li kasační opravný prostředek opodstatněný.
- 80 Podle čl. 138 odst. 1 tohoto jednacího řádu, který se na řízení o kasačním opravném prostředku použije na základě čl. 184 odst. 1 uvedeného jednacího řádu, se účastník řízení, který neměl úspěch ve věci, uloží náhrada nákladů řízení, pokud to účastník řízení, který měl ve věci úspěch, požadoval. Vzhledem k tomu, že Komise požadovala náhradu nákladů řízení a navrhovatelky neměly ve věci úspěch, je důvodné posledně uvedeným uložit náhradu nákladů řízení o kasačním opravném prostředku.

Z těchto důvodů Soudní dvůr (pátý senát) rozhodl takto:

- 1) **Kasační opravný prostředek se zamítá.**
- 2) **Společnostem Akzo Nobel NV, Akzo Nobel Chemicals GmbH a Akzo Nobel Chemicals BV se ukládá náhrada nákladů řízení.**

Podpisy.